

**Nordlige Verdener
Tredie halvårsrapport
december 2010**

Halvårsrapport for Nationalmuseets satsningsområde Nordlige Verdener, december 2010

Nationalmuseets satsningsområde Nordlige Verdener blev påbegyndt den 1. januar 2010, og projekternes første feltarbejde er blevet gennemført. I styregruppen har der været udskiftning, da enhedsleder for Danmarks Nyere Tid og Etnografisk Samling, Karin Tybjerg erstatter konstituerede ledere Bente Wolff, Etnografisk Samling og Vibeke Andersson Møller, Nyere Tid.

Styregruppen består således af:

Per Kristian Madsen (Direktør)

Lene Floris (Museumschef)

Michael Andersen (Danmarks Middelalder og Renæssance)

Poul Otto Nielsen (Danmarks Oldtid)

Karin Tybjerg (Etnografisk Samling og Danmarks Nyere Tid)

Mads Christian Christensen (Bevaringsafdelingen)

Der har siden sidste halvårsrapport været afholdt styregruppemøde 25. november 2010, frokostmøder som interne arrangementer for projektejerne og –deltagere samt en workshop i september med titlen Ændringer og Udfordringer. Key note speaker på workshoppen var professor Kirsten Hastrup. Publikationen fra workshoppen forventes at udkomme i første kvartal 2011.

Der er kommet nye projekter med i Nordlige Verdener. Seniorforsker fra Nyere Tid, Lykke Pedersen, har med "Brødbanken" og projektet "Brød i Norden" taget fat i den nordiske og danske brødtradition og madkultur. Museumsinspektør på Mønt- og medaillesamlingen, Gitte Tarnow Ingvardson, har af Kulturarvsstyrelsen fået penge til at behandle Nørremølleskatten fra Bornholm, og er med projektet "Nørremølle – Bornholms største vikingetidsskat" blevet en del af Nordlige Verdener. Ph.d.-studerende Lasse Sørensen har påbegyndt projektet "Landbruget på grænsen – Agrarsamfundenes ekspansion og kompleksitet i neolitikum i Norden" under Flemming Kauls delprojekt "Agrarsamfundenes ekspansion i Norden". Ph.d.-studerende Christian Koch Madsen har påbegyndt sit studie af "Landskab og levevej, økonomi og hierarki – pastorale bønder i det norrøne Grønland" under Jette Arneborgs delprojekt "Ressourcer, mobilitet og kulturel identitet i det norrøne Grønland".

Helle Horsnæs' projekt "Nord-syd netværk: Møntefterligninger som kilde" er afsluttet, og Lisbeth Imers "Grønlandske Runeindskrifter" er afsluttet med en deskriptiv fremlæggelse, mens projektets analytiske del tages op i 2012.

Fra forskningsprojekterne

Denne rapport vil fokusere på den formidling, projektejerne har gennemført i Nordlige Verdeners regi. Flere af projekterne er påbegyndt før Nordlige Verdeners opstart, og der er således medtaget formidling, som ligger forud for denne periode.

Forskningssøjlen Klimaændringer og samfund: Når klimagrænser flytter sig

Formidlingen af projekterne har fundet sted i forbindelse med offentlige forelæsninger, undervisning og deltagelse i internationale konferencer.

Undervisningen er foregået på Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet, Institut for Kultur og Samfund, og som undervisning af de studerende, der i sommerens løb har deltaget i feltarbejde.

Konferencerne har været afholdt på Københavns Universitet "Commision XXXII: The final Palaeolithic of the Great European Plain", i Oslo "Klimaarv og kulturarv", på Universitetet i Trondheim "Frozen Pasts", samt i forbindelse med ArcticNet Annual Meeting og på Danmarks Tekniske Universitet.

De offentlige forelæsninger i Grønland har været afholdt i forbindelse med feltarbejdet i området. Der er løbende blevet afholdt forelæsninger og foredrag på Nationalmuseet både internt i Nordlige Verdener og som offentlige foredrag.

Af skriftlig formidling er der blevet publiceret artikler i tre internationale tidsskrifter, to artikler i danske tidsskrifter, publiceret én monografi og fremstillet tre posters til konferencer. Der er kommet rapporter fra feltarbejde udført i 2009. Yderligere har ét af projekterne været afsat for Klimaudstilling både på Nationalmuseet og i Jelling. Programmet "Alletiders Historie" på P1 har haft fokus på et af emnerne fra denne søjle med interview af projektets deltagere.

Narsarmijit tæt ved Kap Farvel er i dag Grønlands sydligste bygd. I 1800-tallet lå her den herrnhutiske missionsstation Friedrichsthal, som sammen med den nærliggende handelsstation Pamialluk var centrum for et samfund med flere hundrede indbyggere fordelt på adskillige bopladser. I dag er kun to bygder i Kap Farvel området, og der bor i dag omkring 100 personer. Foto: Einar Lund Jensen

Forskningssøjlen Landbrug på grænsen: Nordlige kulturlandskaber

Den mundtlige formidling af projekterne i denne søjle har været præget af stor international aktivitet. Der er blevet undervist på universiteterne i Aarhus, København og Lund, og der har været aktiv deltagelse i konferencerne "The Birth of Christian Life in the Nordic Region" på universitetet i Bergen, på den Nordiske konference i Narsarsuaq om "Klima, natur og kulturarv",

på konferencen "Resilience and Vulnerability to Climate Change" på University of Arizona, på konferencen "Global Long Term Human Ecodynamics Conference" i Maine, på Nordisk bronzealderssymposium i Helsinki, på Norsk Bergkunstkongres i Alta og på Lerwick Museum på Shetlandsøerne.

Af offentlige forelæsninger har der været holdt foredrag i Nationalmuseets e-klub, på Aarhus Universitets onsdagsseminar og på Folkeuniversitetet i København. Et af projekterne fra denne søjle indgår i Nationalmuseets udstilling "Arkæolariet"

Der er publiceret to artikler i danske tidsskrifter og én i internationalt tidsskrift, og derudover er der skrevet rapporter over deltagelse i netværksmøder, konferencer og feltarbejde foretaget i 2009.

Luttra Gånggrift er en af de 200 dysser, som kan ses i Falbygden, Västra Götaland. Disse dysser er et eksempel på en hurtig ekspansion af agrarsamfundene omkring 3.300 f.Kr., i dette tilfælde mod de gode landbrugsjorder i Västra Götaland. Foto: Lasse Sørensen

Netværk i Nord: Kommunikation, handel og kulturmarkører

I denne søjle har den mundtlige formidling fundet sted som undervisning på Københavns og Lunds Universiteter, deltagelse i konferencerne "Frozen Pasts" i Trondheim, Viking Congress i Island, Seventh International Symposium on Runes and Runic Inscriptions, Tværfagligt vikingesymposium i Odense, Den anden Jellingkonference, afholdt 1 maj måned, Symposium i Lund og Canadian Archaeological Association 43rd Annual Meeting i Calgary.

Der er blevet holdt forelæsninger på folkeuniversiteterne i Århus, Odense og København, og offentlige forelæsninger på Nationalmuseet, i kulturhuset i Nuuk og på lokalmuseerne rundt om i Danmark.

Ved Canadian Archaeological Association Conference var et af projekterne repræsenteret med en poster. Projekterne fra denne søjle er blevet formidlet gennem P1's program "Alletiders Historie" og ved indslag i TV-Avisen, på KNR (Grønlands Radio og TV) og National Geographic.

Den skriftlige formidling er sket med fire artikler i internationale tidsskrifter, fem artikler i danske tidsskrifter eller bidrag til danske udgivelser. Derudover er der kommet fem publikationer. Der er

udarbejdet rapporter fra feltarbejde og gennemgang af arkivmateriale, og en ph.d.-afhandling er indleveret til bedømmelse med forsvar i 2011.

Nørremølleskatten består af 2½ kilo sølv fordelt på 1168 mønter og 254 stykker brudsølv og er nedlagt i første halvdel af 1000-tallet. Skatten blev fundet i august 2006 og er udgravet af Bornholms Museum. Arkæologiske undersøgelser viser, at skatten lå få meter fra to nedbrændte hustomter. Foto: John Lee

Hjemmeside

Hjemmesiden <http://nordligeverdener.natmus.dk> opdateres løbende og findes nu også i en engelsk version. Hjemmesiden bliver brugt til at publicere feltrapporter, rapporter fra netværksmøder og lyd- og filmklip fra feltarbejde. Materialet bliver lagt ind løbende, som de bliver indleveret.

Hans Christian Gulløv

Koordinator

Under medvirken af Birgit Rønne og Caroline Polke Paulsen

Formidlingsstatus for Nordlige Verdener

Forskningsøjle A

Klimaændringer og samfund: Når klimagrænser flytter sig

Morten Fischer Mortensen:

Skriftlig formidling:

Kristoffer Buck Pedersens bog: ” Stederne og Menneskene. Istidsjægere omkring Knudshoved Odde”. Forlag Museerne.dk, 151 s., udgives.

Slotseng

Okt. 2010 indleveredes stor artikel om Slotseng til optagelse i Quaternary Science Reviews: Morten Fischer Mortensen, Hilary H. Birks, Charlie Christensen, Jørgen Holm, Nanna Noe-Nygaard, Bent Vad Odgaard, Jesper Olsen and Kaare Lund Rasmussen: Late-glacial vegetation development in Denmark – new evidence based on macrofossils and pollen from Slotseng, a small-scale site in southern Jutland.

Mundtlig formidling:

Konference på KUA

Commission XXXII: The final Palaeolithic of the Great European Plain. Københavns Universitet. 13 - 16 oktober 2009.

MFM, PVP og CC deltog fra NM. Morten holdt foredraget: Late Glacial and early Holocene vegetation development in Denmark – new evidence from a small-scale site in southern Denmark. Kristoffer Buck Pedersen holdt foredraget: Intra site variability and the late Palaeolithic. Hans nyudkomne bog: ”Istidsjægere omkring Knudshoved Odde. Stederne og menneskene”. Forlaget Museerne.dk, blev uddelt på konferencen. Det vil senere blive forsøgt at få bogen antaget som ph.d.-afh.

Anders Fischer skulle have holdt foredrag om Trollesgave, men deltog ikke i konf.

MFM og Kristoffer deltog i ekskursionen til Sydsjælland og Lolland.

Nordlige Verdener

31/5. Orienteringsmøde i Nordlige Verdener. MFM redegjorde for FKK- og Augustinus-projekterne.

Nordlige Verdner

29. sept. Workshop. Fremlæggelse af foreløbige resultater (MFM).

Studietur Norge

19-27. sept. 19-21: Netværksdannelse med fagfæller ved Bergen Universitet og Bergen Museum. 22: Deltagelse i feltarbejde med Bergen Universitet. 23-26: Indsamling af recent materiale og studie af vegetationsindvandringen på forskellige randmorænestadier på Hardangervidda (MFM, PSH).

Klimaudstilling på Nationalmuseet

Reception 30. okt. 2009. MFM holdt et kvarters introduktion/power point. Stort fremmøde – for lidt mad og drikke

Klimaudstilling i Jelling

Reception 28. April 2010. MFM holdt et kvarters introduktion/power point.

Mortensen, Morten Fischer (In press): Senistidens Danmark. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Claudia Baittinger:

Skriftlig formidling:

Boulanger-Lapointe, N., N.M. Schmidt, E. Lvesque, C. Baittinger, M.C. Forchhammer, S. Boudreau, J. Kollmann. 2010: Impact of Recent Warming on Arctic Willow in the High Arctic: Comparison of Sites in Greenland and Canada. *Poster presentation made at the International Polar Year conference, 7th-12th June, 2010.*

Boulanger-Lapointe, N., N.M. Schmidt, E. Lvesque, C. Baittinger, M.C. Forchhammer, S. Boudreau, J. Kollmann. 2010: Impact of Recent Warming on Arctic Willow in the High Arctic: Comparison of Sites in Greenland and Canada. *Poster presentation made at the WorldDendro meeting, 13th-18th June, 2010.*

Schmidt, N.M., Baittinger, C., Kollmann, J. & Forchhammer, M.C. 2010. Consistent Dendrochronological Response of the Dioecious *Salix arctica* to Variation in Local Snow Precipitation across Gender and Vegetation Types. *Arctic, Antarctic, and Alpine Research*, Vol. 42, No. 4, 2010, pp. 471–475.

Baittinger, Claudia (In press): 'Små træer' fra Nordøstgrønland. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. af Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Mundtlig formidling:

Boulanger-Lapointe, N., E. Lvesque, N.M. Schmidt, C. Baittinger, S. Boudreau and M.C. Forchhammer. 2010: Trends in Shrub Dynamic in the High-Arctic: the Case of the Arctic Willow. *Oral presentation made at Danmarks Tekniske Universitet, 30th November, 2010.*

Boulanger-Lapointe, N., E. Lvesque, N.M. Schmidt, C. Baittinger, S. Boudreau and M.C. Forchhammer. 2010: Trends in Shrub Dynamic in the High-Arctic: the Case of the Arctic Willow. *Oral presentation made at ArcticNet Annual Meeting, 17th December, 2010.*

Boulanger-Lapointe, N. Age structure and growth of arctic willows (*Salix arctica* Pall) populations in the High-Arctic. *Presentation made at the National Environmental Research Institute, Aarhus Universitet, 4th Mai, 2010.*

Baittinger, Claudia. 2010. 'Small trees' from Northeast Greenland - a case study. *Poster presentation made at the WorldDendro meeting, 13th-18th June, 2010.*

Henning Matthiesen:

Skriftlig formidling:

Hollesen, Jørgen; Matthiesen, Henning & Jensen, Jan Bruun (In press): Qajaa, en frossen arkæologisk perle. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på*

Nationalmuseet 29. september 2010. (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Mundtlig formidling:

”Arkæologi i et ændret klima” ved konferencen ”Klimaarv og kulturarv”, Oslo, 12. november 2009, for arkæologer, klimaforskere, forvaltere, politikere,

”Overvågning af Qajaa”, Ilulissat beboerhus, 18. august 2010, åbent for alle

”Overvågning af Qajaa”, Ilulissat seminarium, 18. august 2010, for alle de studerende på seminariet

”Kitchen-middens and Climate Change – the future preservation of a frozen past” ved konferencen “Frozen pasts”, Trondheim, 6. Oktober 2010, for arkæologer/forskere

Poul Jensen:

Skriftlig formidling:

Jensen, Poul (In press): Konserverings- og tørringsmetoder tilpasset arkæologiske materialer fundet i nordlige områder. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Jens Fog Jensen:

Skriftlig formidling:

Jensen, Jens Fog og Krause, Tilo 2009: Kampen om vejret – battlefield-arkæologi i Grønland. *Nationalmuseets Arbejdsmark 2009*

Jens Fog Jensen og Tilo Krause 2009: Eskimonæs og Hansa Bugt – ruiner fra Anden Verdenskrig i Nordøstgrønland, *Tidsskriftet Grønland* nr. 4, december 2009, pp. 292-303.

Jensen, Jens Fog, & Krause, Tilo (In press): Northeast Greenland – Wehrmacht occupations in the New World during the Second World War. Archaeological and historical investigations of Allied and German weather stations on Eskimonæs (Clavering Island) and Hansa Bugt (Sabine Island) *Polar Record*.

Krause, Tilo & Jensen, Jens Fog (In press): Kampen om Vejret – Den tyske snehulestation på Shannon Ø 1943/44. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Rapporter:

Jensen, Jens Fog, and Tilo Krause. 2009. *Slagmarksarkæologi i Nordøstgrønland: Rapport over projektet 'Kampen om Klimaet' – en arkæologisk-historisk undersøgelse af allierede og tyske vejrstationer fra Anden Verdenskrig.* København: The National Museum of Denmark (Sila Arktisk Center, Feltrapport 30).

Poster:

Frozen WWII battlefields in High Arctic Greenland Presented at: Frozen Past – the 2nd International Glacial Archaeology Symposium will be held in Trondheim, Norway from 5th to 7th October 2010.

Einar Lund Jensen:

Skriftlig formidling:

Jensen, Einar Lund (In press): Samfundsændringer i Sydgrønland 1900-1950 – fra fangst til fiskeri. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Mundtlig formidling:

2. februar på Ilisimatusarfik

Præsentation af projektet for lærere og studerende ved Institut for Kultur og Samfund

Titel: Samfundsændringer i Sydgrønland 1900-1950

24. marts på Nationalmuseet

Præsentation af projektet ved seminar for deltagere i Nordlige Verdener

Titel: Samfundsændringer i Sydgrønland 1900-1950

25. maj på Nationalmuseet

Præsentation på SILA med deltagelse af bl.a. landsstyremedlem Mimi Karlsen

Titel: Fra fangst til fiskeri

15. september på Ilisimatusarfik

Work-shop med deltagelse af lærere og studerende på Ilimmarfik, samt andre interesserede

Titel: ”Kap Farvel områdets affolkning 1900-1950.

På work-shoppen holdt deltagerne i sommerens interviewundersøgelse i Sydgrønland følgende oplæg:

Einar Lund Jensen: Erhverv og bosættelse. Julianehåb kolonidistrikt 1900-1940 med fokus på Kap Farvel distriktet

Paarnannguaq Olsen: Fortællinger om livet den gang

Anthon Møller: Flytning af befolkningen i Kap Farvel området

Magdalene Møller: Mødet med tilflytterne

Forskningssøjle B

Landbrug på grænsen: Nordlige kulturlandskaber

Flemming Kaul med PhD-stipendiat Lasse Sørensen:

Skriftlig formidling:

Kaul, Flemming & Rønne, Preben 2009: *Is it possible to find a northern border of the Nordic Bronze Age culture?* - bidrag til det 11. nordiske bronzealdersymposium, Helsinki.

Kaul, Flemming & Rønne, Preben 2010: *Ved grænsen for den nordiske bronzealderkultur.* Bidrag til norsk bergkunst-kongres.

Kaul, Flemming 2010: *Early agriculture at the border.* Bidrag til netværksmøde, Lerwick, Shetland.

Kaul, Flemming (In press): Agrarsamfundenes ekspansion i Norden. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Sørensen, Lasse (In press): Landbruget på grænsen – agrarsamfundenes ekspansion og kompleksitet i Neolitikum i Norden. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på*

Nationalmuseet 29. september 2010. (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Ditlev Mahler:

Skriftlig formidling:

Mahler, Ditlev D.L. 2010: Report on a Journey to Shetland March 2010. 11 sider. Nationalmuseet

Mahler, Ditlev D.L. 2010: Workshopreport: Shetlandsøerne: Landbrug på grænsen 4000-3000 f.v.t. Nogle træk af yngre stenalder på Shetlandsøerne, 6 sider manus; ip.

Mahler D. L. & Andersen C. 201: Netværksrapport: Farming on the edge: Cultural Landscapes of the North. Some features of the Neolithic of Shetland.

Mahler D. L. & Andersen C. 2011: Shetland – the Border of Farming 4000 – 3000 BC. Features of the Neolithic of Shetland. 6 sider. I Netværksrapport: Farming on the edge: Cultural Landscapes of the North. Some features of the Neolithic of Shetland.

Mahler, Ditlev (In press): Landbrug på grænsen 4000-3000 f.v.t. – Nogle træk af yngre stenalder på Shetlandsøerne. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Mundtlig formidling:

Den 4. marts: Musée d'art et d'histoire du Judaïsme. Evaluering af museumsbesøg.

Den 6. marts: Dobbelt forelæsning. Færøernes landnám: Pollen, parpar og ¹⁴C-dateringer. Folkeuniversitet, Nationalmuseet.

Den 8. marts: Dobbelt forelæsning. The Faroes 850-1300 AD & About Ærgir Economy. Lerwick Museum. Shetlandsøerne.

Den 9. marts: Dobbelt forelæsning. The scientific program of the National Museum of Denmark: Northern Worlds & Shetland the Border of Farming 4000 – 3000 BC. Lerwick Museum. Shetlandsøerne.

Den 15. April: Dobbeltforelæsning. Landbrug på grænsen – Shetlandsøerne 4000-3000 f.v.t. Lunds Universitet, Arkeologiska Institutionen.

Den 25. maj: Foredrag om Nationalmuseets tværgående forskningsinitiativ: Nordlige Verdener. Bergkunstnetværkets seminar i Alta 25.-27. mai 2010. Alta Museum

7. – 10. september. Vært for Første netværksmøde, Lerwick Museum, Shetlandsøerne herunder forelæsning: Shetland – The Border of farming 4000 – 3000 BC. Intentions and some preliminary results.

29. september workshop i Nationalmuseets tværgående forskningsinitiativ, Nordlige Verdener, med indlægget: Økser, knive og rituelle landskaber på Shetlandsøerne.

Jette Arneborg med PhD-stipendiat Christian Koch Madsen:

Skriftlig formidling:

Ellingsgaard, Óluva: Vikingerne havde keltisk blod i årenerne, sidst opdateret 2. september 2010.

Wilken, Uffe: Mobile nordboer. *Polarfronten* 1/2010:8-9

Sveinbjörnsdóttir, Árný E.; Heinemeier, Jan; Arneborg, Jette; Lynnerup, Niels; Ólafsson, Gudmundur; Zoëga, Guðný 2010.: Dietary reconstruction and reservoir correction of 14C dates on bones from pagan and early Christian graves in Iceland. *Radiocarbon* 52:2/3:682-696

Arneborg, Jette & Madsen, Christian Koch (In press): Ressourcer, mobilitet og kulturel identitet i det norrøne Grønland 2005-2010. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010*. (Red. af Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Madsen, Christian Koch (In press): Landskab og levevej, økonomi og hierarki – pastoralt landbrug i det norrøne Grønland. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010*. (Red. af Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Arneborg, Jette (In press): Kirker, kristendom og storbønder i den norrøne Østerbygd. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010*. (Red. af Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Arneborg, Jette (In press): Greenland Dietary Economy. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010*. (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Mundtlig formidling:

2010

Jette Arneborg: Early Church sites in Norse Greenland. Conference: The Birth of Christian Life in the Nordic Region. 6.-7. Maj 2010. Bergen Universitet.

Jette Arneborg: Nordiske konference: "Klima, natur og kulturarv." Narsarsuaq, august

Jette Arneborg. Deltager med discussionsoplæg i NSF sponsoreret *Resilience and Vulnerability to Climate Change*, Amerind, University of Arizona. December 2010.

Jette Arneborg: Vatnahverfi-projektet 2005 – 2010. Onsdagsseminar, Moesgård november 2010

Jette Arneborg. Deltager med diskussionsoplæg i NSF sponsoreret *Resilience and Vulnerability to Climate Change*, Amerind, University of Arizona. December 2010.

2009

Jette Arneborg: deltager med indlæg i NSF sponsoreret *Global Long Term Human Ecodynamics Conference*, Eagle Hill, Maine 15. – 16 oktober 2009.

Jette Arneborg: Nationalmuseets e-klub: *Vatnahverfi-projektet. Islændinge i Grønland*.

Jette Arneborg: *Nordboerne i Sydgrønland*. Præsentation af IPY projekter. Nuuk

Jette Arneborg: *Ressourceudnyttelse, mobilitet og kulturel identitet i Nordatlanten - den norrøne bosætning i Vatnahverfi, Sydgrønland, ca. AD 985 – 1450*. Præsentation af danske IPY projekter.

Den danske nationalkomite for IPY. Carlsberg Akademi.

Jette Arneborg: deltager med diskussionsoplæg i NSF sponsoreret *Global Long Term Human Ecodynamics Conference*, Eagle Hill, Maine 15. – 16 oktober 2009.

Peter Steen Henriksen:

Skriftlig formidling:

Henriksen, Peter Steen (In press): Nordboernes agerbrug i Grønland. Et agerbrug på nordgrænsen. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Mundtlig formidling:

”Jagten på kornet” Foredrag på Nationalmuseet 21. november 2010 i forbindelse med Museets e-klub (Caroline Polke Paulsen)

Udstilling:

Projektet er en del af Nationalmuseets udstilling ”Arkæolariat” der vises oktober 2010-marts 2011

Lykke F. Pedersen:

Skriftlig formidling:

Pedersen, Lykke (In press): Brød i Norden – digitale fortællinger om ny nordisk mad. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Forskningssøjle C

Netværk i Nord: Kommunikation, handel og kulturmarkører

Anne Pedersen:

Skriftlig formidling:

Pedersen, Anne (In press): Kulturkontakter over Skagerrak og Kattegat i vikingetiden. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Maria Panum Baastrup:

Skriftlig formidling:

Baastrup, Maria Panum (In press): Kommunikation, kulturmøde og kulturel identitet – tingenes rejse i Sydskandinaviens vikingetid. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Helle Winge Horsnæs:

Skriftlig formidling:

Horsnæs, Helle Winge (In press): Guld og barbarer. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Lisbeth Imer:

Mundtlig formidling:

Seventh International Symposium on Runes and Runic Inscriptions “Defining contexts” 11/8 2010
Københavns Universitet, SAXO ”Runer arkæologisk set” 5/11 2010
Sorø Historiske Forening, ”Runer, magi og kommunikation” 12/1 2009
Folkeuniversitetet i Århus, ”Introduktion til runer” 28/2 2009
Folkeuniversitetet i København, runekursus, ”Introduktion til runer, jernalderens runeindskrifter, vikingetidens runesten, moderne brug af runer” 5/3, 12/3, 19/3 og 2/4 2009

Skriftsymposium Odense, ”Skandinaviske håndværksmestre og den romerske påvirkning” 11/3 2009
Fjordmuseet, Jyllinge, detektorklub, ”Runer fra jernalder til middelalder” 25/3 2009
Tværfagligt vikingesymposium Odense, ”Runestenen fra Faaborg og de ældste danske runesten” 15/5 2009
Viking Congress, Island “Ave Maria – Christian runic inscriptions from Greenland” 23/8 2009
Fjordmuseet, Jyllinge, historisk forening, ”Runer fra jernalder til middelalder” 6/10 2009
Vikingskibsmuseets venner, Roskilde, ”Runer fra jernalder til middelalder” 22/10 2009
Symposium i Lund, ”Maturus fecit – Nithijo gjorde. Den romerske påvirkning i yngre romertid” 29/10 2009
Thisted Museum, ”Danefæ og runesten” 4/2 2010
Jelling-symposiet, ”Royal runstones” 19/5 2010
Københavns Universitet, NFI, ”Jernalderens runeindskrifter” 14/9 2010
Vejle Museum, ”Runesten” 23/9 2010
Københavns Universitet, SAXO, Runer arkæologisk set 5/11 2010
Fuglsø, ”Årets fund af runer” 18/11 2010
Fuglsø, ”Årets danefæ fra middelalderen” 18/11 2010
Københavns Universitet, NFI, ”Årets runefund” 26/11 2010

Skriftlig formidling:

Imer, L. M. 2009. The Runic Inscriptions from Vatnahverfi and the Evidence of Communication. *Journal of the North Atlantic, Special Volume 2. Norse Greenland: Selected Papers from the Hvalsey Conference 2008*, 74-81.

Imer, L. M. 2009. Grønlandske runeindskrifter – Forskning i nordboernes skriftkultur. *E-nyt fra Nationalmuseet*, september 2009, 1-6.

Imer, Lisbeth (In press): Grønlandske runeindskrifter. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010*. (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Anne Lisbeth Schmidt:

Skriftlig formidling:

Gottlieb, B. & Schmidt, A.L. (under udarbejdelse). X-ray as a mean to identification of sewing techniques.

Jensen, K., Schmidt A.L. & Petersen, A.H. (under udarbejdelse). The production of two-dimensional patterns.

Schmidt, A.L. & Fortuna, R. 2010. Polardesign – skinddragter fra nord. I *Nationalmuseets e-nyt*, marts 2010. 1-6.

Schmidt, A.L. & Pedersen, K.B. (red.) 2010. *Skin Clothing from the North*. Abstracts from the seminar held at the National Museum of Denmark 26-27 November 2009. The National Museum of Denmark, Copenhagen.

Schmidt, A.L., Gilbert, M.T.P., Cappellini, E. & Olsen, J.V. 2011. Identification of Animal Species in Skin Clothing from Museum Collections. In *ICOM-CC 16th Triennial Conference Lisbon, Portugal, September 19-23, 2011* (afleveret til peer-review)

Schmidt, A.L., Olesen, F., Qvistgaard, B. & Weidemann, S.A. (under udarbejdelse). The Development of Museum Databases.

Schmidt, Anne Lisbeth (In press): Skinddragter fra Nord. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010*. (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Peter A. Toft:

Mundtlig formidling:

Dealing with foreign objects and people – The social life of European commodities in Historic Thule Culture. Paper på *Canadian Archaeological Association 43rd Annual Meeting* i Calgary 2010, 29. april.

De fremmedes ting set med inuits øjne - europæiske handelsvarer i Grønland 1600-1900. Forskarseminarium, Historisk Arkeologi. Lunds Universitet 2010, 13. september.

Skriftlig formidling:

Toft, P.A. 2010: Livets ting – Tingenes Liv. Inuit og europæiske genstande i Grønland 1600-1900. Ph.d.-afhandling. Københavns Universitet.

Toft, P. A., Appelt, M. & Gulløv, H.C. 2010: Nuuks grå guld, *Nationalmuseets Arbejdsmark*, s. 68-83.

Toft, Peter Andreas (In press): Handel som kulturmøde – europæiske genstande i historisk Thulekultur. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010*. (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Niels Bonde:

Skriftlig formidling:

Bonde, Niels (In press): ”De lugter norsk!”. Tømmerhuse i Grønland – diffusion og innovation. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010*. (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Bjarne Grønnow:

Skriftlig formidling, Rapporter:

Appelt, Martin & Andersen, Karina, 2010: *Memo on Agreements between Jørgen Meldgaard and CMC relating to his Canadian Field Work*. (26 text pages and c. 100 scanned documents)

Appelt, Martin, 2010: *Memo on two Archaeological Materials from Arctic Canada (Isingut and Uglit)*. (16 text pages and 32 illustrations and tables).

Mason, Owen, 2010: *An Assessment of the Archives of Professor Helge Larsen held at the Danish National Museum*, Copenhagen.

Skriftlig formidling, Publikationer:

Appelt, Martin & Gulløv, H.C., 2009: Tunit, Norsemen, and Inuit in Thirteenth-Century Northwest Greenland - Dorset Between the Devil and the Deep Sea. In: Maschner, Herbert; Mason, Owen; McGhee, Robert (eds.): *The Northern World AD 900 – 1400*. The University of Utah Press: 300 – 320.

Godtfredsen, Nuka, 2009: Tutineq Siulleq - Oqaluttuaq 1: *The First Steps*. SILA – Arctic Centre at the Ethnographic Collections, and Ilinniuisiorfik, 2009: 60 pp.

Grønnow, Bjarne & Sørensen, Mikkel, 2009: 'De første Skridt' – fra idé til album. – In: Godtfredsen, Nuka Konrad: *De første Skridt*. Ilinniuisiorfik Undervisningsmiddelforlag and SILA – Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning, Nuuk 2009: p. 52 – 60.

Rasmussen, Morten; Li, Yingrui; Lindgren, Stinus; Pedersen, Jakob Skou; Albrechtsen, Anders; Mølke, Ida; Metspalu, Mait; Metspalu, Ene; Kivisild, Toomas; Gupta, Ramneek; Bertalan, Marcelo; Nielsen, Kasper; Gilbert, M. Thomas.P.; Wang, Yong; Raghavan, Maanasa; Campos, Paula F.; Kamp, Hanne Munkholm; Wilson, Andrew S.; Gledhill, Andrew; Tridico, silvana; Bunce, Michael; Lorenzen, Eline Deidre; Binladen, Jonas; Guo, Xiasen; Zhao, Jing; Zhang, Xiuqing; Zhang, Hao; Li, Zhuo; chen, Minfeng; Orlando, Ludovic; Kristiansen, Karsten; Bak, Mads; Tommerup, Niels; Bendixen, Christian; Pierre, Tracey I.; Grønnow, Bjarne; Meldgaard, M.; Andreasen, Claus; Fedorova, Sardana; Osipova, Ludmilla P.; Highham, Thomas F. G.; Ramsey, Christopher B.; Hansen, Thomas O.; Nielsen, Finn C.; Crawford, Michael H.; Brunak; Søren; Sicheritz-Pontén, Thomas; Villems, Richard; Nielsen, Rasmus; Krogh, Anders; Wang, Jun; Willerslev, Eske: Ancient human genome sequence of an extinct Palaeo-Eskimo. *Nature vol. 463, Issue no. 7282, 11 February 2010: 757-762*.

Valgreen, Lisbeth; Appelt, Martin & Grønnow, Bjarne: "De første skridt" – en ny vej i forskningsformidlingen. *Tidsskriftet Grønland*, 2010, 1: 66 – 75.

Appelt, Martin & Madsen, Christian Koch, 2010: '*Meldgaard's Vinland Vision*'. The Carpenter.Meldgaard Endowment at the National Museum of Denmark: 50 pp.

Grønnow, Bjarne, 2010: Fangstfolk ved Diskobugten (Hunters in the Disco Bay). In: Laursen, Lars & Jørgensen, Lars (eds.): *Dronning Margrethe og Arkæologien (Queen Margrethe and Archaeology)*. Moesgaard Museum og Nationalmuseet. Gads Forlag, 2010: 217 – 223.

Grønnow, Bjarne, 2010: The History of Archaeological Research in North East Greenland: Putting the GeoArk Project into Perspective. *Danish Journal of Geography*, 110(2): 117-129, 2010.

Grønnow, Bjarne (In press): Palæoeskimoiske kulturer i det østlige Arktis (The Carpenter-Meldgaard Endowment Project). *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010*. (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)

Mundtlig formidling:

April: Mariane Hardenberg : poster ved Canadian Archaeological Association's conference , Calgary.

Oktober: Jens Fog Jensen og Bjarne Grønnow præsenterede fælles oplæg på konferencen 'Frozen Pasts', Trondheim, Norge: ' Archaeological Treasures from West Greenland: The frozen sites of Qeqertasussuk and Qajaa'.

Bjarne Grønnow og Jens Fog Jensen har i forbindelse med forskningsophold ved Grønlands Nationalmuseum og Arkiv afholdt foredrag i kulturhuset i Nuuk.

Nuka Godtfredsen og Martin Appelt har afholdt adskillige foredrag om tegneserieprojektet 'De første Skridt' om Grønlands forhistorie. Der har været indslag om projektet i TVAvisen. Grønlands Radio og TV (NKR) har interviewet Mari Hardenberg om hendes Ph.d.-projekt vedrørende Dorsetkulturens kunst.

Et filmhold fra 'National Geographic' har foretaget optagelser i forbindelse med en udsendelse om de første mennesker i Grønland. De har dels filmet på Qajaa, dels på Nationalmuseet. Bjarne Grønnow, Martin Appelt og Nuka Godtfredsen har været aktører såvel som konsulenter på dette filmprojekt.

Bjarne Grønnow har bidraget med udstillingsgenstande fra Qeqertasussuk og en artikel til udstillingen 'Dronning Margrethe og Arkæologien'.

Bjarne Grønnow har deltaget i DR's udsendelse 'Alle Tidens Historie' med interview om Carpenter-Meldgaard Projektet, ligesom han har holdt adskillige foredrag i folkeuniversitets-sammenhæng.

Lars Jørgensen:

Skriftlig formidling:

Jørgensen, Lars (In press): Førkristne kultpladser – et forskningsprojekt omkring jernalderens og vikingetidens hedenske religion. *Nordlige verdener – ændringer og udfordringer. Rapport fra workshop 1 på Nationalmuseet 29. september 2010.* (Red. Hans Christian Gulløv, Caroline Paulsen og Birgit Rønne)